

הרב אברהם יפה-שליזנגר

רב ואב"ד גענף, מח"ס באר שרים ה"ח

בענין איסור גניבת תוכנות של מחשב וכדומה

ט' אדר ב' תש"ס לפ"ק

שו"ר יבוא ויקרב אמע"כ האברך החשוב, חו"ב טובא וכו' נעים הליכות, שוקט על דלתי תורה ויראה, בעיה"ק ירושת"ו

חד"ת בענין איסור גניבת תוכנות של מחשב וכדומה, הגיעני. ונהניתי לעיין בו וראיתי כי ב"ה עלית כמה מעלות, מעלה מעלה בתורה, וניכר יגיעתך בתורה, ברכתך, צלח ורכב על דבר אמת. ואשיבך דבר על תוכן דבריך בעזה"י.

ראשית דבריך לדון האם הגונב דבר שאינו מוחשי אלא בעל ערך רוחני נידון כגניבה. וצינת משו"ת מחנה חיים (ח"ב חו"מ סי' מ"ט) הדין בסופר סת"ם שנודע שגנב ד"ת ומתלבש בטלית שאינה שלו האם עבור כך יש לפסול פרשיות התפילין ומזוזות שכתב. ובתוך דבריו כתב דשייך בחכמה דין גזילה מהא דאיתא בסנהדרין (נ"ט ע"א) דנכרי שלומד תורה חייב מיתה, ופריך הש"ס מדוע לא נימנה זאת בז' מצות ב"נ, ומיישב הש"ס דכיון דכתיב תורה ציוה לנו משה מורשה, מורשה לנו ולא להם, והוא בכלל גזל. והגם דלא חסר לנו מאומה אם הגוי ילמד תורה שלנו ואפ"ה כיון דחמדה גנוזה ניתן לנו מן השמים לירושה כל השולח בה יד ולוקחה להנות ממנה הוא גזלן. וה"ה בכל איש השולח יד בחכמת תורת חבירו אשר זכה בה חלקו מן השמים גזלן גמור. עוד כתב המח"ח שם, דרק בתלמיד חכם שגונב ד"ת ונהנה מהם שייך למימר דגנב הוא, אך בור שלא נהנה מן דברי תורה כלל רק עשה מעשה קוף בעלמא שהעתיק האותיות וחתם שמו בסוף לא נקרא גנב כי

לא לקח מחבירו ולא נהנה בחכמת תורת חבירו כי לא נמצא בידו וברשותו מאומה מהגניבה ולכן ת"ח יכול להיות גנב על חכמת התורה ולא איש בער אשר לא השיג מאומה, ולא לקח אוזנו שמץ ממנו אלא רק עשה מעשה קוף מעשה צייר אותיות ולא דמי לגנב בעלמא שגנב ממון הגם שלא יכול להנות מן החפץ הוא גנב, שאני התם דעשה חסרון ממון לנגזל וצריך להשיב לו חסרונו אבל כאן לא חסירה מידי רק שצריך לשלם מה שנהנה משל חבירו וזה הגנב לא נהנה כלל ומאי ישלם והבן עכ"ל. ציינת משו"ת מהר"ם שיק (יו"ד סי' קנ"ו) החולק על המחנה חיים וס"ל דכמו דלא שייך גזל בשופר ומגילה מצד דאין גזל בקול, כי קול ומראה וריח אין בהם מעילה (פסחים כ"ו), א"כ גם כאן אין בו ממש ולא שייך לגזל, אלא לדעת המהר"ם שיק שייך לאסור זאת מצד, מדבר שקר תרחק, או משום גניבת דעת דאסור כמו כל מירמה שמרמה לאדם אחר וכו'. וע"ז ציינת משדי חמד (והאמת שאין הדברים מהשדי חמד) (מערכת האלף שיורי הפאה אות ל"ה) שם הביא השדי חמד בשם הרב תפארת זיו, שכתב לעורר על המהר"ם שיק הנ"ל דשאני שופר או מגילה דנטל מידי מהנגזל וחזר והחזירו ואם כן לא לקח מידי כיון שהשופר או המגילה עצמם החזיר ולא לקח רק הקול והוא אין בו ממש אבל בנידון דידן הגזילה היא באופן אחר שאותו דברי תורה שאמר בשם עצמו על זה נקרא גזלן דומיא למה שאמרו חז"ל בברכות דמי שאינו משיב שלום נקרא גזלן וכמו כן אמרו כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה

כותב: איסור גניבת תוכנות מחשב מחבר: הרב אברהם יפה - שליזנגר
כתב עת: אור ישראל (מאנס"כ, תש"ס, ע' - ע"ח)
** נא לשמור על קדושת חגלין / מתוך מאגר פרוייקט השו"ת - אוניברסיטת בר-אילן **

דהגזול סידור לא יצא בתפלה שמתפלל בזה הסידור, ע"ש. וראה בספרי שו"ת באר שרים (ח"ד סי' נ"ו אות ג') מ"ש בזה.

ובעצם דין גניבת ד"ת עיין בשו"ת הרי"ף (סי' קל"ג) שנשאל, על אחד מהתלמידים גנב ספרי פרושין לחבירו וכשתבעו ממנו נשבע שבועה חמורה שלא יחזירם לו עד שיעתיק אותם ויש מי שהורה שמותר לעשות כן וע"ז השיב הרי"ף, הגונב והמורה כולם טעו שלא כדין עשו, זה שהורה שמותר לעשות כן חשב דשרי משום שמתלמד דברי תורה שהיא מצוה וטעה בזה, משום שאמר לולב הגזול והיבש פסול ואחמר עלה משום מצוה הבאה בעבירה המקום שונאה וכו' הלכך הורה ליה זה בהוראתו חוטא ומחטיא והגונב יש עליו ג' לאווין משום גונב ואחד משום שנשבע שלא יחזיר וכו' ואחד משום גזול שלא מדעת וכו' ע"ש. אך אתה תחזה מדבריו דהשוה הגונב המעתיק ד"ת לגזול לולב וכדומה. וראה בספרו של בן הנודע ביהודה הגר"ש לנדא אהבת ציון דרושי הצ"ח (דרוש ט') מש"כ בענין גונב ד"ת. ובאמת צ"ב מדוע הרי"ף לא הזכיר דברי התוספתא הידועה בבב"ק (פרק ד' ה"ג), אבל המתנגב מאחר חבר והולך ושונה פרקו אע"פ שנקרא גנב, זוכה לעצמו וכו' והובאה בש"ך חו"מ (סי' רצ"ב סקל"ה). ואין נידון הש"ך והסמ"ע בדעת הרמ"א (שם) שייך לניד"ד לענ"ד, דהם דיברו מהמפקיד ס"ת אצל חבירו והוא ת"ח דפסק הרמ"א דיכול להעתיק ממנו דעל מנת כן הפקידו. אך ניד"ד דאחד מחדש ח"ת ועמל ויגע בהן ותורה דילי הוא, והולך השני ומעתיק לו זאת, ועוד אומר זאת משמו עצמו, נידון הנידון במחנה חיים והמהר"ם שיק הנ"ל, דיון אחר הוא. וכאמור רבינו הרי"ף כתב דהוי גנב גמור, ומדוע לא הסתייע מדברי התוספתא הזו.

נקרא גזול והרי שני דברים אלו אינו נוטל כלום ואף על פי כן נקרא גזול והטעם הוא מפני שחיסר דברים שהיה מוטל עליו לומר והכא נמי כן הוא עכ"ל הרב תפארת זיו (שם בשדי חמד).

והנה טרם כל שיח בנושא עצמו, יש לדעת דכמה וכמה פעמים נמצא בחז"ל לשון אסור או לשון גנב או גזול, אך אין בלשון זה כוונה ממש גנב או גזול, ולא כיונו אלא לכנותו, את אותו אדם כתורת גנב או גזול, דהרי ברור דדין קניני גניבה דאיתא בגנב וגזול (עיין תוס' ב"ק י"א ע"א ד"ה אין, איך שביארו דברי הירושלמי שם) לא שייך רק בדבר שמוציא בפועל מרשות חבירו וכדברי רש"י ב"מ (י' ע"ב) נעל הדלת בפני, וכן רש"י בסנהדרין (ב' ע"א) על ויגזול את החנית מידו, וכן תוס' ב"ק (ס"ה ע"א ד"ה אין) וקצה"ח (שמ"ח סק"א), ועיין בספרי שו"ת באר שרים ח"ד סי' ח"י אות ב'). וא"כ באם נתן לו חבירו ספרו שחיבר והוא מעתיק ממנו וגונב ד"ת מספרו, או שהספר נמצא לקנות בכל מקום ולוקח ממנו ד"ת ומעתיקו קשה להבין קניני גניבה בזה. אך עכ"ז נחשב על פי דין, גנב וגזול גם מבלי דין קניני גניבה במעשה בידים. כפי שיתבאר. וראה כמה שהזכרתי בכעין זה בספרי שו"ת באר שרים (ח"ג סי' א' אות א' וב'). גבי לשונות חז"ל שאינם אלא לשון כעין זה, ולא ממש כפי שנזכר. ולכן מה שכתב הרב תפארת זיו המובא בשדי חמד הנ"ל מהא דאמרו חז"ל דמי שאינו משיב שלום נקרא גזול כן בניד"ד, י"ל דהלשון שם הוא לשון מושאל ולא ממש. אך בניד"ד נראה משורת הפוסקים כפי שיתבאר להלן דגנב וגזול גמור הוא, וכמ"ש המחנה חיים. ואמרתי לציין דברי הספר חסידים המובא (בהגהות ציון ירושלים על הירושלמי יבמות פ"ב ה"ב)

כותר: איסור גניבת תוכנות מחשב מחבר: הרב אברהם יפה - שלישי
כתב עת: אור ישראל (מאסף) כ, תש"ס, ע' - ע"ה
** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרוייקט השו"ת - אתר בר-אילן**

וראיתי בספר שערי תורה (קובץ שאלות ותשובות בהוצאת הגאון רבי יצחק הכהן פייגענבוים זצ"ל מו"ץ ווארשא, חלק שני קונטרס א' סימן ז' אות ד') והיא תשובה (מהגאון רבי רפאל גארדאן אב"ד ווילקאווא מחבר ספר נחל עדן) שכתב וז"ל, בש"ך בח"מ סי' רצ"ב סקל"ה הביא מ"ש במדרש משלי לא יכוזו לגנב כי יגנוב שאין לבזות מי שגונב ד"ת ומעתיקן וכתב עוד הש"ך וכה"ג מצאתי בתוספתא פ"ז דב"ק המתגנב מאחד חבר והולך ושונה פרקו אע"ג שנקרא גנב זוכה לעצמו וכו' סוף שמתמנה פרנס על הצבור ומזכה רבים וכו' וכן העתיק רבינו הגר"א בס"ק מ"ו. ואנכי תמה מאד דמשמע שדעתם דהכוונה בתוספתא דב"ק דמותר לגנוב ד"ת ומי ששמע ד"ת מחבר והולך ושונה דרשה שלו לרבים בשם עצמו ואינו אומר דבר בשם אומרו מתעלה מאד דמתמנה פרנס על הצבור והוא דבר תמוה מאד דאיך יהי חוטא נשכר. אבל האמת דברי התוספתא דב"ק הנ"ל המה גם במכילתא פרשת משפטים ושם הגירסא המתגנב "מאחרי חבירו" והלך לשנות בד"ת וכו' והכוונה פשוטה, שמתגנב מאחרי חבירו ואינו אומר לו שהולך ללמוד אע"פ שנקרא גנב שגונב דעתו ודעת הבריות אך בשביל ללמוד תורה מותר שלא לאמר לו האמת כזה. ובתוספתא מ"ש "מאחד חבר" טעות סופר, וצ"ל "מאחרי חבירו" כמ"ש במכילתא וכן הוא גירסת הילקוט בפרשת משפטים וכן הוא להדיא ברש"י משלי (ו') (ודברי רש"י נמצאים פרק ו' פסוק ל"ה) בזה"ל המתגנב מאחרי חבירו והולך לבית המדרש ועוסק בתורה. ודברי הש"ך ורבינו הגר"א צע"ג בזה, ומצוה לפרסם דבר זה ברבים ששמעתי שרבים התירו לעצמן לגנוב ד"ת ולא לאומרו בשם אומרו ח"ו לומר כן

והכוונה בתוספתא הוא כמ"ש רש"י במשלי וכמ"ש במכילתא עכ"ל. ולדעתי זו גם הסיבה שרבינו הרי"ף הנ"ל לא הביא דברי תוספתא אלו כי לפניו הייתה הגירסא הנכונה כמ"ש המחבר הנ"ל כרש"י במשלי והמכילתא. ומזה מוכח לאידך גיסא, דהגונב ד"ת באמת כבניד"ר גנב וגזלן הוא, וכדעת המחנה חיים.

והאמת כי מה שכתב המחנה חיים דרך בת"ח שייך זה ולא בע"ה כי מעשהו מעשה קוף ואינו נהנה, לא ירדתי לסוף דעתו, כי ממ"נ מדוע עושה זאת אם לא להתעטף בטלית שאינה שלו ואף באם לא יבין הדברים שאומר כשגנבם ולומדם בע"פ (וע"ה הוא נשאר), אלא כגון לומדם בע"פ, אך עצם הכבוד המדומה שחושב שיש לו בהרצאת הדברים לפני הלומדים, זו היא הנאתו. אם לא דמיירי דעשה מעשה קוף בעלמא ללא שום ניצול ותועלת. (ועצם הדבר שנקט המח"ח דהגנב לא נהנה באם הוא ע"ה יש בסברתו מן הדין כפי שדנתי בספרי שו"ת באר שרים ח"ב סי' נ"ט במזיק חפץ של פלוני כאשר החפץ אין בו שום ערך רק לניזק ובהא מסקנתי לחייבו אך בגונב ככה"ג יש מקום לפוטרו מן הכפל כי לעצמו לא נוטל ולא כלום וראה במנחת שלמה להגרש"ז אויערבאך זצ"ל (ח"ב סי' ק"ד בסוף התשובה ממש ודו"ק).

ונהנה ראיתי בדבריך שאתה מצטט מדברי הסמ"ע והש"ך בחו"מ (רצ"ב) ובדרך לא דרך רצונך ליישב דברי הרי"ף וכותב דאולי הרי"ף דיבר מגניבת דבר מוחשי ולא דבר רוחני ואין הדברים מפורשים בדברי הרי"ף שנוכל להעמידם לצד זה או אחר עכ"ד. ואני לכשעצמי נראה ברור דהרי"ף דיבר על העתקת ספר פירושים ודיבר מגונב דברי תורה וקורא לאותו אדם גנב ולאותו מורה מכנהו טעה בהוראתו, וכאמור אין

כותר: איסור גניבת תוכנות מחשב מחבר: הרב אברהם יפה - שלינגר
כתב עת: אור ישראל (מאנס) כ. תש"ס, ע' - עה
** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרויקט השו"ת - אתר בר-אילן **

שום קושיא מדברי התוספתא הנ"ל כמ"ש בשם שערי תורה הנ"ל. וראיתי גם ראיתי, בשדי חמד (מערכת הגימ"ל פאת השדה סי' ה' בד"ה ואם) שהביא שתמהו על הרי"ף בזה והביא מהחקרי לב פירוש אחר בתוספתא וכעין מה שנ"ל ולא בדיוק ולענ"ד צודק אותו גאון בשערי תורה דהגירסא הנכונה בתוספתא הוא כמ"ש "מאחרי חבירו" כנ"ל וכל הפוסקים שפילפלו בזה לא ראו דבר חדש זה ואין כאן נפתול והכל למישור.

שוב ראיתי שגם הגאון בעל שו"ת אהל משה (ח"א סי' מ"א אות ד') הביא גירסא דומה למשנ"ל בתוספתא ומזה, שמתוספתא זו על הרי"ף לק"מ לפי הגירסא הנכונה. ואם כי הרי"ף מיירי דגבב אותה תלמיד ספר פירושים ועל עצם גניבת הספר שהוא דבר מוחשי גם גבב יחשב, אך נראה להדיא מלשון הרי"ף דגם על העתקת הפירושים מן הספר נחשב כגבב עי"ש שכתב בזה"ל "ואחד משום גזל לפי שהוא גזל שלא מדעת ואע"פ שהגזלה בכלל הגניבה היא, אלא שנסתר בלקיחתן" וכו' והא דכתב הרי"ף "דנסתר בלקיחתן" נלענ"ד דר"ל דעל אף דהעתקת הפרושים מן הספר אין בו גניבה בידים וז"ש "ונסתר בלקיחתן", עכ"ז חשיב גזלן ודו"ק. ומה שזכר הגאון אהל משה הנ"ל, מש"ס פסחים ר' ע"ב בזמן שבעל הבית מקפיד וכו' עיין בספרי שו"ת באר שרים (ח"ד סי' כ"ד אות ד') במחלוקת הנובי"ק והאבני מלואים בזמן שב"ב אינו מקפיד האם הוי הפקר או מתנה והבאתי ראי' מרש"י כדעת הנובי"ק דהוי הפקר.

עכ"פ מסתברא מילתא דהיגע על ח"ת אינו מפקירם ואינו נותן אותם מתנה לכל אחד שיתעטף בטלית שאינה שלו (מלבד אלו המפקירים תורתם ממש לאחרים) שאני, כמובן, אך בסתמא כל שלא ידעין,

שורת הדין דהמתעטף בטלית שאינה שלו ושונה פרקו של חבירו בשמו עצמו גבב הוא וגזלן הוא, וכדעת המחנה חיים הנ"ל וכמ"ש רבינו הרי"ף. ומה שנזכר מדברי הנצי"ב במשיב דבר בזה, עיין בספרי שו"ת באר שרים (ח"ה סי' ט"ז אות ב') וגם הארכתי בזה בתשובה בכת"י. והאמת דכבר עמדו על כך מדוע דבר ברור שכזה שצריך לומר דבר בשם אומרו לא נזכר בשו"ע להדיא ורק במג"א באו"ח (סי' קנ"ו) הזכירו. וראה מאמר נפלא בכל זה בשו"ת כוכבי יצחק להג"ר יצחק שטערנהעלל זצ"ל מבאלטימור, (שהיה גאון נפלא, חלק א' בתחילת ספרו פתיחה מאמר האומר דבר בשם אומרו) וציין הרבה דברים בנידון וכדאי לעיין בו דו"ק ותשכח.

מה שהזכרת מדברי הגאונים ר"מ בענטז ומרן כק"ז החת"ס גבי הסכמות על ספרים האם רשות להדפיסם מחדש. ראה בפתחי תשובה לחו"מ (סי' ב' סק"ד) שהביא דברי החת"ס בכמה מקומות בזה. וציין לעיין במ"ש הוא ביו"ד (סי' רל"ו סק"א) ושם ציין להגאון ר"מ בענטז בזה ועוד פוסקים עי"ש. וראה עוד בשדי חמד (מערכת הה"א אסיפת דינים אות מ"א) שהביאם והאריך בשיטות כל הפוסקים בזה. ואמרתי להוסיף לך דברי הגאון רבי אליהו רוגלר (בשו"ת יד אליהו סי' ק') נידון הריב אשר בין מדפיסי ווילנא והוראדנא ובין מדפיסי סלאוויטא שלא כלה זמן הסכמתם ועי"ש שעיקר ההסכמות שנתנו הגדולים על ספרים הוא משום הפקר בי"ד הפקר נגעו בה וזה רק לצורך שעה ומגדר מילתא ולכן אין לסגור הדלת בפני המדפיסים כי אם בעת הצורך אבל אחרי שנמכרו הספרים וכו' וגם מצד שלא יפקיעו השערים ועי"ש שחסר סוף התשובה. והרחיב בכל הענין של דבר שבמנין אי אפשר לבטלו עי"ש.

כותב: איסור גניבת תוכנות מחשב מחבר: הרב אברהם יפה - שלינגר
כתב עת: אור ישראל (מאנס) כ. תש"ס, ע' - עה
** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרויקט השו"ת - אתר בר-אילן **

ומה שהזכרת בשם שו"ת שם ארי' (סי' כ') גבי דינא דמלכותא דינא בזה. ראה בשו"ת דברי מלכיאל (חלק שלישי סי' קנ"ו בסופו ד"ה ואף) שדן בדבריו וכתב גבי ספרי הירושלמי שלקחו מדפיסי ווילנא הסכמות שלא ידפיסו זולתם איזה משך זמן ומדפיסי זיטאמיר טענו שיש להם רשיון מהמשלה להדפיס ספרי ישראל ומשלמים מס עבור זה ואין יכולים למחות מצד דינא דמלכותא דינא וכו' ודבריו תמוהים דאטו הרשיון מהמשלה היה שרק הם ידפיסו ולא אחרים וגם אטו מדפיסי ווילנא הדפיסו נגד רשיון הממשלה וכו' ואטו בשביל זה היו יכולים להדפיס ספרים שאסור מדיני ישראל להדפיסם. והוא כתב שם שאין בכח תקנת הרבים לבטל דד"מ, ודבריו תמוהים דאטו הרבים רצו לתקן נגד דד"מ, רק הממשלה נתנה רשיון להדפיס ספרי ישראל ומ"מ ספרים שאסורים להדפיס ע"פ דיננו אסור גם להם עכ"ל. עי"ש. ואני כתבתי תשובה ארוכה בנידון דינא דמלכותא והראתי לדעת דברי הש"ך בחו"מ (סי' ע"ג סקט"ל) דח"ו לדון בדינים שבין אדם לחבירו נגד דת תורתנו ולדון ע"פ דדמ"ד והרחבתי בזה ואכמ"ל.

ומה שציננת משו"ת בית יצחק (ח"ב יו"ד סי' ע"ה) שנחלק על השואל ומשיב, ראה עוד תשובה מבוררת ממנו בבית יצחק חלק חו"מ (סי' פ') שגם הביא דברי השו"מ ודעתו דגם בלי הסכמה שרי להדפיס והכל לפי דינא דמלכותא והמנהג כן סיים דבריו והביא מדעת כק"ז החת"ס דגם ממדינה למדינה מועיל ההסכמה עי"ש. וראה זה פלא בספר קיצור שלחן ערוך עם מסגרת השלחן בהסכמות, ישנה הסכמה מהגאון רבי אברהם האבד"ק זאוויחואסט תלמידו של השואל ומשיב, ושם כותב בהסכמה וז"ל, אמנם וכו' לא אדע על פי הדין למה יש להמחבר הספר הכח הזה לעצור בעד הרוצה

להדפיס חיבורו עוד הפעם אחרי אשר מכר חיבוריו אשר הדפיס המחבר בפעם הראשונה ולא יבוא לידי הפסד ועיין בחו"מ סימן רצ"ב סעי' כ' ובסמ"ע ובש"ך שם לענין העתקת ספרים שלא מדעת בעלים דשרי מטעם לא יבזו וכו' וכבר נודע תשובות הגאונים המפורסמים נ"נ בעת שרצו זה כחמישים שנה המדפיסים דק"ק ווילנא להדפיס ש"ס טרם כלות הזמן מההסכמות על הש"ס סלאוויטא וכו' ולכן עתה כאשר כבר נדפס כמה פעמים הספר קיצור שלחן ערוך וגם המחבר ז"ל שבק לן חיים יוכל כ"ת לצוות להדפיס כטוב בעיניו וכו' ע"כ. ופלא שדעתו מתנגדת לדעת רבו השואל ומשיב ואף לא מזכירו ודעתו כדעת הבית יצחק הנ"ל. אולם להלכה למעשה ראיתי בשו"ת מנחת יצחק להגאב"ד ירושלים זצ"ל (חלק ט' סי' קנ"ג) שלאחר שהביא דעת גדולי הפוסקים בזה ובכללם דעת הבית יצחק, כתב דלהלכה נתקבל דעת הפוסקים החולקים על הבית יצחק לפשיטות ד יכולים לאסור ומביא ממנו החפץ חיים אשר כולנו שותים בצמא את דבריו בצואתו הנדפס בספר אהבת חסד שכותב שם, שנותן רשות לכל העולם להדפיס את הששה חלקי המשנה ברורה וכן החפץ חיים ושמירת הלשון ח"א ואהבת חסד ונדחי ישראל ח"א וכו' וחוץ מספרים אלו אין רשות לשום אחד לחזור ולהדפיס מספריו בלתי רשותו או רשות ב"כ אם כן ש"מ דנקט כן להלכה עי"ש. מאידך אדמו"ח הגאון בשו"ת בצל החכמה (ח"ד סי' פ"ד) מורה בעולה להלכה (שם), בזה"ל, האוסר על אחרים הדפסת חידושי תורתו לא חל נדרו. אסר את קונטרסיו להדפיס או שאסר הדפסת קונטרסיו חל נדרו עי"ש מילתא בטעמא. ועי"ש עוד (בסי' פ"ה) גבי העתקה מספר שמופקד אצלו דשרי. אך הכל כאשר אין לו

כותב: איסור גניבת תוכנות מחשב מחבר: הרב אברהם יפה - שליח
כתב עת: אור ישראל (מאנס) כ. תש"ס, ע' - עה
** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרויקט השו"ת - אתר בר-אילן **

הפסד מכך ע"ש. עכ"פ אין כמובן ראי' מדברי הבצל החכמה שיהא מותר לגנוב ד"ת ולפרסמם בשם הגונב, כי מה שהתיר הבצל החכמה זה להדפיס ח"ת של פלוני בשם פלוני גם נגד רצונו ודו"ק.

לנידון האם מותר להקליט טייפ או להעתיק תוכנות מחשב מבלי רשות היוצרים נראה דלהלכה יש להתבונן, דלפי מה שכתב מרן כק"ז החת"ס או"ח (סי' ב') בדעת המרדכי פרק המפקיד (הנפסק ברמ"א חו"מ סי' רצ"ב סעי' כ') דמה שאסור להעתיק מן הספר אפי' אות אחת לע"ה, ולת"ח שרי כי על מנת כן הפקידו אצלו, אין במשמעות זה, שהספר נקרע ונתקלקל על ידי ההעתקה והחוש מעיד שזה אינו, אלא דמרע ליה, פי' מזלזל בשווי הספר דבימיהם לא היה הדפוס והעתיקו הספרים בכתיבת ידם וכל שהספרים יותר מצויים ומועתקים ומוגהים המה בזול יותר ואינם שוים כל כך נמצא שעד ידי שזה מעתיק אפי' אות אחת מספרו של זה להגי' ספר אחר על ידי אות זה הרי מגרע ומזלזל פקדונו של זה כך נ"ל כונת ר"י גאון וכו' והמעתיק הוה גנב גמור ולולי לא יבוז לגנב כי שילם שבעתיים ולו אין הפסד שהרי אין הספר מתקלקל וכו' רק שמזלזל בשווי מקח הספר וניחא ליה למיעבד מצוה בממוני' וכו' ע"ש. ויש מקום לרדן דהני מילי בספרים, שהגם שמעתיק מן הספר ועי"כ מגרע שווי של הספר אך ע"ז כתב החת"ס דמשלם שבעתיים ונהי' ת"ח המעתיק, וזה ניחא ליה למפקיד שלה משתמש ועושה מצוה בממוני' אך בתקליטים ותוכנות מחשב, דכל מה שמעתיק מהם ונמצאים יותר בשוק מזלזל בשווי הדבר ואין בזה שילום שבעתיים, ואין בזה ניחא ליה דהלה עביד מצוה בממוני', יש מקום לאסור להעתיק ולשכפל כי עכ"כ מגרע שנמצא יותר בשוק

מבלי ביקורת מצד המוצ"ל. אם כי שראיתי באגרות משה (או"ח ח"ד סי' מ' אות י"ט) דנקט לשכפל טייפ של דברי תורה שלא ברשות הוא איסור גזל, ולכאורה אם זה דברי תורה מ"ש מהעתקת ספרים שע"ז ביאר מרן החת"ס בדברי המרדכי דניחא ליה דעביד מצוה בממוני' וגם שילם שבעתיים, וע"כ דצ"ל דהכונה למסחר ויל"ע. אם לא שיש לחלק דהמרדכי מיירי במפקיד הספר אצל הת"ח ואז נאמרים כל דברי מרן החת"ס, אך ליקח מבלי ידיעתו ורשותו בודאי שאני וכן מסתבר.

וראיתי מי שאומר דגם כאשר שואל ספר יהי' אסור לו להעתיק באם כונתו לעשות מזה מסחר מבלי ידיעת המשאיל וגם זה מסתבר. [ואין זה נוגע כמובן למה שנפסק ברמ"א באו"ח (סי' י"ד סעי' ד') דספרים אסור ללמוד בהם שלא מדעתו דחיישינן שמא יקרע וע"ז מצטט המג"א (שם סק"י) מחלוקת הסמ"ע והש"ך בחו"מ הנ"ל עי"ש וע"ז כבר הרבו האחרונים לדבר איך שרי לקחת סידור של חבריו שלא מדעתו כמ"ש הפרמ"ג דאינו יודע היתר לכך והובא במשנ"ב (שם סקט"ז)]. עכ"פ כשלוקח ספר שלא מדעתו של הבעל הבית גם להעתיק יהי' אסור וכל דברי הש"ך מיירי דכיון דהפקיד אצלו והוא ת"ח ומותר ללמוד בו גם מותר להעתיק ממנו מצד לא יבוז לגנב וכו' אך כאמור לעשות בכך מסחר גם בכה"ג אסור, מבלי רשות המפקיד. ולכן מה שכתב בשבט הלוי (ח"ד סי' ר"ב) דשרי לצלם דפים מספר עבור תלמידי בית הספר בתוך בית הספר ועיקר טעמו דאין זה ספר שלם אלא מספר דפים, יש עדיין לעיין דאי נקטינן דאסור להעתיק עבור מכירה מה לי מכירה עבור כסף או מכירה עבור מטרה אחרת, ואולי שרי רק כשעושה זאת באופן פרטי לעצמו ויל"ע, ודו"ק.

כותר: איסור גניבת תוכנות מחשב מחבר: הרב אברהם יפה - שלינגר
כתב עת: אור ישראל (מאנס) כ, תש"ס, ע' - עה
** נא לשמור על קדושת הגליון / מתוך מאגר פרויקט השו"ת - אתר בר-אילן **